

تأثیر ادبیات شفاهی (فولکلور) بر شعر معاصر فارسی و عراقی (مطالعه موردی اشعار احمد شاملو و معین بسیسو)

محمد الطیف

۱. دکتری ادبیات تطبیقی، دانشکدهٔ رسانه، دانشگاه وارث الانبیاء، کربلا، عراق. رایانامه:

Mohammed.jamal@uowa.edu.iq

چکیده

اطلاعات مقاله (۶۲-۴۵)

این پژوهش که با هدف بررسی و تحلیل تطبیقی تأثیر فولکلور بر شعر معاصر احمد شاملو و معین بسیسو انجام گرفته به مقایسهٔ نحوهٔ استفادهٔ این دو شاعر از ادبیات شفاهی برای بیان مضامین سیاسی، اجتماعی و فلسفی پرداخته است. روش پژوهش در این مطالعه، توصیفی-تحلیلی بوده و از طریق تحلیل محتوای آثار شعری هر دو شاعر صورت گرفته است. با توجه به ماهیت پژوهش که مبتنی بر تحلیل متن است، جامعهٔ آماری به معنای مرسوم وجود نداشت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که فولکلور به عنوان منبعی غنی، نقشی حیاتی در شعر شاملو و بسیسو ایفا کرده و هر دو شاعر از فولکلور به عنوان ابزاری برای بیان نمادین و استعاری استفاده کرده‌اند و با بازآفرینی خلاقانه قصه‌ها و اساطیر بومی، به آثار خود عمق بخشیده‌اند. با این حال، تفاوت‌های کلیدی نیز در رویکرد آن‌ها مشاهده می‌شود. در حالی که شاملو بیشتر بر اسطوره‌های باستانی و مضامین فلسفی و انسانی تمرکز دارد، بسیسو فولکلور فلسطینی و عربی را برای بیان مستقیم‌تر مضامین مقاومت و ملی‌گرایی به کار می‌برد. نتیجه‌گیری اصلی این است که فولکلور به عنوان یک ابزار بیانی حیاتی، به شعر معاصر امکان داده است تا از زبان مستقیم فراتر رفته و به بستری برای بیان هویت، اعتراض و امید تبدیل شود.	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۳</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۰۸</p> <p>واژه‌های کلیدی: ادبیات شفاهی احمد شاملو معین بسیسو شعر معاصر</p>
--	---

۱. مقدمه

ادبیات شفاهی و فولکلور هر جامعه، آینه‌ای تمام‌نما از هویت، ارزش‌های اخلاقی و جهان‌بینی آن ملت است. (یعقوبی و همکاران ۱۴۰۳: ۱۲) این میراث کهن که شامل افسانه‌ها، قصه‌ها، ضرب‌المثل‌ها و آوازه‌هاست، از دیرباز به صورت سینه به سینه منتقل شده و در تار و پود فرهنگ یک ملت تنیده شده است. (زبیری، ۲۰۲۲: ۸) در جوامعی که با چالش‌های اجتماعی و سیاسی روبه‌رو بوده‌اند، ادبیات شفاهی به عنوان ابزاری برای مقاومت، انتقال تجربیات و حفظ هویت ملی عمل کرده است. (رضازاده کاوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۶) این شرایط در ادبیات افغانستان، فلسطین، عراق و... هم دیده می‌شود و شاعران زیادی کوشیده‌اند به این شیوه انعکاس احوال مردمان خود و درد و رنج و نگرش اجتماعی و... مردمان خود باشند. (احمدی، ۱۴۰۲: ۲۲) در این میان تاثیر زبان و ادبیات فارسی بر ادبیات سایر کشورهای همسایه و نیز گسترش زبان پارسی دری در هندوستان، پاکستان و... (ساطع، صفدری، ۱۴۰۳: ۱۷۴) و ادبیات شفاهی مردمان عرب زبان عراق، سوریه و... از نظر دور نیست.

۱-۱. بیان مساله و سوالات پژوهش

شاملو و بسیسو هر دو از فولکلور برای بازآفرینی هویت ملی و بیان اعتراض‌های اجتماعی استفاده کرده‌اند. با این حال، به نظر می‌رسد که شاملو بیشتر بر اسطوره‌ها و قصه‌های باستانی ایرانی تکیه دارد، در حالی که بسیسو بر فولکلور و اساطیر عربی و فلسطینی متمرکز است. برای دستیابی به پاسخ‌های دقیق و مستند، پژوهش از روش تحلیل تطبیقی و توصیفی-تحلیلی بهره خواهد گرفت تا با بررسی دقیق نمونه‌های شعری، به یک تحلیل جامع از موضوع دست یابد.

سوالات اصلی پژوهش در این راستا شکل گرفته‌اند: عناصر فولکلوریک (قصه‌ها، افسانه‌ها، اساطیر) در شعر شاملو و بسیسو چه کاربردی دارند؟ این شاعران چگونه از فولکلور برای بیان مفاهیم اجتماعی و سیاسی استفاده کرده‌اند و شباهت‌ها و تفاوت‌ها در رویکرد آن‌ها نسبت به فولکلور چیست؟

۱-۲. ضرورت، اهمیت و هدف پژوهش

این پژوهش در نظر دارد تأثیرات عمیق این گنجینه غنی فرهنگی را بر شعر معاصر دو شاعر برجسته، احمد شاملو از ایران و معین بسیسو از عراق، مورد بررسی قرار دهد. از آنجایی که شاملو و بسیسو در دوره‌های پرآشوب تاریخی زیسته و از ادبیات به عنوان ابزار مبارزه بهره برده‌اند، مطالعه تطبیقی آثار آن‌ها می‌تواند به درک بهتر پیوند میان قصه‌های عامه و شعر

مقاومت منجر شود.

پژوهش‌های متعددی در زمینه تأثیر ادبیات عامیانه بر آثار ادبی صورت گرفته است. برخی مطالعات به بررسی جایگاه ادبیات شفاهی در انتقال مفاهیم هویتی و فرهنگی پرداخته‌اند، همانند تحقیقاتی که بر نقش مایه‌های قالی‌های روستایی متمرکز شده‌اند. (احمدی و هوشیار، تاریخ انتشار نامشخص) پژوهشگران دیگری نیز با تمرکز بر ابعاد نمادین فولکلور، به رمزپردازی در داستان‌های عامیانه و اساطیر کهن پرداخته‌اند و نشان داده‌اند که این داستان‌ها چگونه ساختارهای اجتماعی و اعتقادات یک قوم را منعکس می‌کنند. (پشتونی‌زاده و اخوی‌جو، ۱۳۸۹: ۲۱) در این میان، تحلیل ادبیات شفاهی در جوامع خاص مانند مناطق مرزی یا قومیت‌ها، نشان‌دهنده آن است که فرهنگ عامه هر منطقه، دربرگیرنده مضامین و ویژگی‌های منحصر به فردی است که بازتاب‌دهنده تجربیات زیسته آن مردم است. (السمانی و همکاران، ۲۰۲۴: ۱۴۵) با وجود این مطالعات، یک خلاء تحقیقاتی در زمینه تحلیل تطبیقی و دقیق تأثیر فولکلور بر شعر معاصر فارسی و عربی، به ویژه با تمرکز بر دو شاعر شاخص و مقایسه رویکردهای آن‌ها، وجود دارد. این پژوهش سعی دارد با پر کردن این خلاء، به درک عمیق‌تری از چگونگی بازتاب فولکلور در شعر این دو شاعر دست یابد.

۱-۳. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های معاصر درباره نقش فولکلور در ادبیات، نشان می‌دهند که عناصر ادبیات شفاهی به طور گسترده‌ای در شکل‌دهی به شعر معاصر فارسی و عراقی تأثیرگذار بوده‌اند. یعقوبی و همکاران (۱۴۰۳) در بررسی ضرب‌المثل‌های کردی و عربی با بهره‌گیری از روش تفسیرگرایی کلیفورد گیرتز، نشان دادند که فولکلور به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت فرهنگی، ارزش‌ها و مفاهیم اخلاقی را به نسل‌های بعد منتقل می‌کند؛ این مفاهیم اغلب در آثار شاعران بزرگی مانند شاملو و بسیسو به چشم می‌خورد، جایی که شعر معاصر در امتداد زبان مردمان و حکمت‌های عامیانه حرکت می‌کند و از بستر شفاهی جامعه تغذیه می‌نماید.

محمدی (۱۴۰۳) با مطالعه تطبیقی روایات کردی و فارسی داستان‌های حماسی، نتیجه گرفته است که روایت‌های شفاهی از طریق انتقال مضامین قهرمانی و اسطوره‌ای، الهام‌بخش ادبیات مکتوب و شعر امروز در هر دو حوزه زبانی شده‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد که ساختارهای داستانی فولکلور، حتی با تفاوت‌های زبانی و فرهنگی، اشتراکات بنیادینی با هم دارند که شاعران معاصر برای آفرینش معنا و ایجاد ارتباط با جامعه خود از آن بهره می‌برند.

حری ابوالفضل (۱۴۰۲) در پژوهش خود پیرامون کیفیت ترجمه و تحلیل کتاب‌های اسطوره‌ای مرتبط با فولکلور دینی، تصریح می‌کند که فولکلور و اسطوره، نه تنها به عنوان

میراث فرهنگی، بلکه به عنوان ابزاری برای آفرینش و معناپردازی نوین در شعر معاصر مورد استفاده قرار می‌گیرند. او تأکید دارد که شاعران مدرن برای بیان مفاهیم عمیق و انتقادی خود، متکی به این منابع غنی فرهنگی هستند و دقیق‌ترین ترجمه و درک عناصر فولکلوریک، به فهم بهتر آثار آنان کمک شایانی می‌کند.

احمدی و هوشیار (۱۴۰۲) نیز با تمرکز بر تحلیل نقوش قالی‌های نوبران و بازتاب مفاهیم هویت‌محور در هنرهای دستی بر اساس رویکرد جهاد تبیین، به نقش فولکلور در تداوم و انتقال هویت فرهنگی اشاره می‌کنند. یافته‌های آنان نشان می‌دهد که عناصر فولکلوریک حتی در هنرهای کاربردی نیز حضور دارند و همین عناصر به شکل‌گیری تصاویر و نمادهای شعر معاصر یاری می‌رساند؛ همان‌گونه که در اشعار شاملو و بسیسو، بازتاب هویت جمعی از رهگذر عناصر فولکلوری کاملاً مشهود است.

رضازاده کاوری و همکاران (۱۴۰۱) با پژوهش درباره‌ی روایات شفاهی منطقه جنگ‌زده خوزستان، نشان داده‌اند که فولکلور به ویژه در شرایط بحران اجتماعی، علاوه بر تثبیت تعهد اخلاقی و ملی، به شاعران در خلق آثار مقاومت یاری می‌رساند. آن‌ها بر این باورند که ادبیات شفاهی ابزاری مهم برای حفظ و انتقال تجارب جمعی و روحیه ایستادگی است؛ و این امر در شعر مقاومت معاصر عراق و ایران به وضوح قابل مشاهده است.

در پژوهش صحرانورد (۱۴۰۱) رابطه نزدیک بین عناصر ادبیات عامه و خلق آثار ادبی جدید کاوش شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که زبان ساده، استعاره‌های مردم‌پسند و عناصر فولکلوریک به نویسندگان و شاعران معاصر این امکان را می‌دهد تا به گونه‌ای تازه و ملموس به بازتاب واقعیت‌ها، دغدغه‌ها و آرمان‌های اجتماعی بپردازند؛ ویژگی‌ای که در بسیاری از اشعار معاصر فارسی و عراقی به چشم می‌خورد.

مطالعات خارجی نیز بر این ارتباط تأکید داشته‌اند. زلزلی، یونس (۲۰۲۵) در بررسی جایگاه فولکلور در شعر معاصر لبنان، نقش حکایات و ضرب‌المثل‌های شفاهی را در غنی‌سازی شعر معاصر و پیوند آن با دغدغه‌های روزمره‌ی جامعه برجسته ساخته است. این رویکرد در شعرای معاصر عراقی همانند بسیسو نیز دیده می‌شود که شعرش را به صدای مردم تبدیل کرده است.

در نهایت، پژوهش آل موسی (۲۰۲۱) درباره‌ی جایگاه ترانه‌های فولکلوریک کردی در کردستان عراق، بیان می‌کند که موسیقی و شعر بومی به‌عنوان بخشی از ادبیات شفاهی، مهم‌ترین ابزار بیان هویت و مقاومت جمعی در عصر معاصر شمرده می‌شوند. این گونه رویکرد، سبب شده است که شاعران معاصر فارسی و عربی نه تنها از قالب و فرم فولکلور، بلکه از مضمون و

بن‌مایه‌های آن برای بیان هویت فردی و اجتماعی، انتقادات اجتماعی و امید به آینده الهام بگیرند. بدین ترتیب، پیشینه پژوهش اثبات می‌کند که شعر معاصر فارسی و عراقی، با بهره‌گیری آگاهانه از ذخایر ادبیات شفاهی، توانسته‌اند به بیان کارآمدتر و تاثیرگذارتر روایت‌های اجتماعی، هویت ملی و مفاهیم عمیق انسانی بپردازند.

۲. ادبیات شفاهی و شعر معاصر

۲-۱. تعریف فولکلور و ادبیات شفاهی

ادبیات شفاهی یا فولکلور، گنجینه‌ای ارزشمند از دانش، باورها و خلاقیت‌های مردمی است که سینه به سینه و از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و فرهنگ یک قوم را شکل می‌دهد. فولکلور طیف گسترده‌ای از عناصر را در بر می‌گیرد که هر یک کارکرد خاص خود را دارند. از جمله مهم‌ترین این عناصر می‌توان به قصه، افسانه، اسطوره و ادبیات عامه اشاره کرد. (سایبی و بوحاسی، ۲۰۲۳: ۱۷۶) در یک تعریف جامع، فولکلور یا همان باور مردمی، مجموعه‌ای از افسانه‌ها، داستان‌ها، اشعار، موسیقی، تاریخ شفاهی، ضرب‌المثل‌ها و باورهای بومی را در بر می‌گیرد و همواره روحیه مقاومت و پایداری در برابر ظلم را منعکس می‌کند. (رضازاده کاوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۹۳) این میراث فرهنگی که در قالب شعر، نثر و هنرهای حرکتی ظاهر می‌شود، هویت یک قوم را در برابر دگرگونی‌ها حفظ می‌نماید. (السمانی و همکاران، ۲۰۲۴: ۲۰) قصه، به عنوان یکی از مهم‌ترین اشکال ادبیات عامه، روایتی است که اغلب به صورت شفاهی نقل می‌شود و می‌تواند حاوی مضامین اخلاقی، اجتماعی یا سرگرم‌کننده باشد. این قصه‌ها، مانند داستان «سفره وهمرو» در منطقه یزد یا «حجیوه» در جامعه حلاب و شلاتین، نمادپردازی‌های خاص خود را به نمایش می‌گذارند و به تداوم هویت ملی و فرهنگی کمک می‌کنند. (پشوتنی‌زاده؛ اخوی جو، ۱۳۸۹: ۳۷؛ السمانی و همکاران، ۲۰۲۴: ۹۳) افسانه‌ها نیز روایات بلندتری هستند که اغلب به حوادث شگفت‌انگیز و ماوراءالطبیعه می‌پردازند و در بطن خود، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه را بازتاب می‌دهند. در این میان، اسطوره از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا برداشتی ژرف‌تر از جهان و هستی ارائه می‌دهد و ریشه در باورهای کهن دارد. (حری ابوالفضل، ۱۴۰۲: ۲۱۸) برادران گریم در آثار خود، با جمع‌آوری ادبیات شفاهی کودکان، نشان دادند که چگونه فولکلور می‌تواند حتی در ادبیات کودک نیز نمادها و مضامین عمیق را منتقل کند. (تجلی و نعمت‌اللهی، ۱۳۸۴: ۴۸)

ادبیات عامه به عنوان یک مفهوم کلی‌تر، تمامی این اشکال را در بر می‌گیرد و به دلیل جذابیت و نزدیکی به زبان مردم، به سرعت در بین آنها رواج می‌یابد و در حافظه جمعی جای می‌گیرد (صحرانورد، ۱۴۰۱: ۴۳) این نوع ادبیات، در مقایسه با ادبیات مکتوب، اغلب از سادگی

و صراحت بیان بیشتری برخوردار است و با حذف جزئیات غیرضروری، جذابیتی خاص برای مخاطب ایجاد می‌کند. (محمدی، ۱۴۰۳: ۳۱) از سوی دیگر، ضرب‌المثل‌ها و معماها نیز بخش مهمی از ادبیات عامه محسوب می‌شوند که ساختارهای زبانی و بلاغی ویژه‌ای دارند و بازتاب‌دهنده جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی هر منطقه هستند. (عکاشه، ۲۰۲۰: ۱۷) در نهایت، می‌توان گفت که ادبیات شفاهی به عنوان یک بوتقه فرهنگی عمل می‌کند که در آن، منابع فرهنگی متنوعی با یکدیگر آمیخته و اثری غنی و منحصر به فرد را خلق می‌کنند.

۲-۲. جایگاه فولکلور در شعر معاصر

فولکلور به عنوان یک بستر فرهنگی غنی، نقش بسزایی در احیای هویت فرهنگی ایفا می‌کند. این میراث مردمی که ریشه در باورها و سنت‌های بی‌بدیه و باستانی یک قوم دارد، هویت ملی را در برابر جریان‌های فرهنگی بیگانه حفظ و تقویت می‌نماید. (احمدی و هوشیار، تاریخ انتشار نامشخص) فولکلور به مثابه یک آینه تمام‌عیار، ارزش‌های اخلاقی و باورهای اجتماعی را بازتاب می‌دهد و باعث ایجاد یک جهت‌گیری مشترک در میان اعضای یک جامعه می‌شود، به گونه‌ای که شباهت‌های زندگی اجتماعی به اشتراکات فرهنگی و اخلاقی منجر می‌شود (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۸۴) در واقع، ادبیات شفاهی با بازآفرینی مضامین بومی و تاریخی، به عنوان ابزاری در دفاع نرم فرهنگی و انتقال میراث به نسل‌های آینده شناخته می‌شود. (احمدی و هوشیار، تاریخ انتشار نامشخص) استفاده از ادبیات عامه در شعر معاصر، به ویژه در شرایط جنگ و بحران، ابزاری است برای پیوند دادن مردم با تاریخ و فرهنگ خود و تقویت روحیه پایداری و مقاومت (رضازاده کاوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱۳) از این منظر، شعر فولکلوریک خوزستان در دوران جنگ تحمیلی، نمونه‌ای بارز از این پیوند است که مملو از مؤلفه‌های اخلاقی و تعهد ملی می‌باشد.

فولکلور در شعر معاصر همچنین به عنوان ابزاری برای بیان نمادین و استعاره‌ای به کار می‌رود. شاعران از قصه‌ها، افسانه‌ها و اساطیر برای بیان مفاهیم پیچیده و عمیق، بدون نیاز به بیان مستقیم، استفاده می‌کنند. (صحرانورد، ۱۴۰۱: ۵۸) این رویکرد به شعر عمق بیشتری می‌بخشد و امکان خوانش‌های چندلایه را برای مخاطب فراهم می‌آورد. برای مثال، داستان‌های پهلوانی فولکلور، مانند «ببر بیان» یا «نبرد برزو با فولادوند»، در شعر به نمادی از مبارزه و قهرمانی تبدیل می‌شوند، هرچند که ممکن است در روایت‌های شفاهی و مکتوب، جزئیات متفاوتی داشته باشند. (محمدی، ۱۴۰۳:) به همین ترتیب، استفاده از حکایات و مثل‌های عامه، شاعران را قادر می‌سازد تا با زبان و تصاویر آشنای مخاطب ارتباط برقرار کنند و پیام خود را به شکلی مؤثرتر منتقل نمایند. (زلزلی، ۲۰۲۵: ۸) این روش، باعث می‌شود که ادبیات

عامه از یک میراث صرف به یک ابزار پویا و رسانه‌ای مانا در دست هنرمند تبدیل شود. (احمدی و هوشیار، ۱۴۰۲: ۲۵) شاعران با بهره‌گیری از فولکلور، نه تنها به احیای ریشه‌های فرهنگی خود کمک می‌کنند، بلکه با ایجاد پیوند بین گذشته و حال، به بیان مسائل روز جامعه خود در قالبی هنری و ماندگار می‌پردازند.

۳. تأثیر فولکلور بر شعر احمد شاملو

۳-۱. شاملو و فولکلور ایرانی

احمد شاملو به عنوان یکی از پیشگامان شعر نو فارسی، ارتباطی عمیق و آگاهانه با فرهنگ و ادبیات عامه ایران برقرار کرد. او برخلاف بسیاری از شاعران هم‌عصر خود که زبان و مضامین شعری خود را عمدتاً از ادبیات کلاسیک یا مدرن غربی الهام می‌گرفتند، توجه ویژه‌ای به گنجینه غنی فولکلور ایرانی نشان داد. این رویکرد شاملو از آنجا ناشی می‌شد که ادبیات شفاهی را ریشه‌ای‌ترین بخش هویت فرهنگی و ملی می‌دانست که بازتاب‌دهنده باورها، ارزش‌ها و تاریخ یک ملت است. (احمدی و هوشیار، ۱۴۰۲: ۱۰۷) او با رجوع به قصه‌های عامیانه، اساطیر و ترانه‌های مردمی، تلاش کرد تا پیوندی دوباره میان شعر و مردم برقرار کند. شاملو با آگاهی کامل از ظرفیت‌های نمادین فولکلور، از آن به عنوان ابزاری برای بیان مضامین معاصر و اعتراضات اجتماعی بهره برد. به عنوان مثال، در برخی از آثار او، شخصیت‌های اسطوره‌ای و قهرمانان فولکلوریک، به نمادی از مبارزه با استبداد و جستجوی عدالت تبدیل می‌شوند. (محمدی، ۱۴۰۳: ۳۲)

شاملو با پیوند دادن قصه‌های عامه و شعر، تلاش کرد تا ادبیات را از انزوا خارج کرده و به متن جامعه بازگرداند. او می‌دانست که ادبیات عامه به دلیل سادگی، جذابیت و آشنایی مخاطب با آن، می‌تواند به سرعت در ذهن مردم نقش ببندد و تأثیری ماندگار داشته باشد. (صحرانورد، ۱۴۰۱: ۵۶) شاملو با استفاده از قصه‌های فولکلوریک، نه تنها به احیای این میراث کهن پرداخت، بلکه با رویکردی نوآورانه، مضامین سنتی را با نیازها و دغدغه‌های انسان معاصر پیوند زد. این رویکرد به او امکان داد تا با زبانی غنی و سرشار از استعاره، به بیان مفاهیم پیچیده‌ای چون عشق، آزادی، مرگ و زندگی بپردازد. (پشوتنی‌زاده و اخوی جو، ۱۳۸۹: ۹۳) در واقع، شاملو با بازآفرینی خلاقانه داستان‌ها و افسانه‌های کهن، به شعر خود ابعاد تازه‌ای بخشید و توانست پیوندی ناگسستنی میان شعر و فولکلور برقرار کند. این پیوند نه تنها به غنای فرهنگی شعر او افزود، بلکه آن را به یک رسانه قدرتمند برای انتقال میراث فرهنگی و مبارزه با فراموشی تبدیل کرد.

۲-۳. تحلیل نمونه‌های شعری

شاملو در آثار خود با رویکردی هوشمندانه، بازآفرینی افسانه‌های عامیانه را به عنوان یک تکنیک شعری به کار برد و از این طریق، مفاهیم اجتماعی و سیاسی را در قالبی آشنا برای مردم بیان کرد. یکی از برجسته‌ترین نمونه‌ها، شعر «پریا» است که در آن، شاملو با وام‌گرفتن از قصه‌های پریان، به روایتی استعاری از رنج و ستم می‌پردازد. (صحرانورد، ۱۴۰۱: ۱۷) در این شعر، شخصیت‌های عامیانه و فضایی شبه‌فولکلوریک به خدمت گرفته می‌شوند تا به جای حکایت صرف، پیامی سیاسی و اجتماعی را منتقل کنند. «پریا» که نمادی از مردمان رنج‌کشیده هستند، از یک داستان ساده به بستری برای بیان اعتراض و امید به رهایی تبدیل می‌شود. (رضازاده‌کوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۳) این شیوه، به شعر شاملو عمق بیشتری می‌بخشد و آن را از یک اثر ادبی صرف به ابزاری برای بیان دغدغه‌های جمعی تبدیل می‌کند.

شعر «قصه دختران ننه دریا» نمونه‌ای دیگر از این پیوند عمیق با فولکلور است که در آن، شاملو از قصه‌های پریان و نمادهای مرتبط با آن برای تحلیل مضامین اجتماعی استفاده می‌کند. این شعر، با استفاده از موتیف‌های بومی و داستانی، به بازآفرینی فضای قصه‌های عامه می‌پردازد. (حری ابوالفضل، ۱۴۰۲: ۷۴) «ننه دریا»، به عنوان یک شخصیت اسطوره‌ای و عامیانه، نماد مادر یا وطن است و دختران او، نمادی از مردمانی که در آرزوی آزادی و عدالت هستند. شاملو با روایت این قصه، به طور غیرمستقیم، به مشکلات جامعه خود اشاره می‌کند و از این طریق، پیامی چندلایه را به مخاطب می‌رساند که هم ریشه در سنت‌های فرهنگی دارد و هم با مسائل روز همخوانی دارد. (زبیری، ۲۰۲۲: ۲۲) این رویکرد به شاعر امکان می‌دهد تا از ظرفیت‌های زبانی و بلاغی موجود در ادبیات عامه بهره‌برد و شعری را خلق کند که هم از نظر فرم و هم از نظر محتوا، تازه و در عین حال، آشناست.

در شعر «شبانه» نیز شاملو از موتیف‌های بومی و اساطیری برای ساخت فضایی عاطفی و در عین حال عمیق استفاده می‌کند. در این شعر، عناصر طبیعت و باورهای عامیانه با روایتی تغزلی در هم می‌آمیزند تا تجربه‌ای منحصر به فرد را برای مخاطب رقم بزنند. (آل موسی، ۲۰۲۱: ۱۴) استفاده از اساطیر و نمادهای کهن، به شعر شاملو یک وجه جهانی می‌بخشد و آن را از محدودیت‌های زمانی و مکانی فراتر می‌برد. در واقع، شاملو با تلفیق این عناصر، به شعر خود قدرتی نمادین می‌بخشد که فراتر از توصیف‌های صرف است و به خواننده اجازه می‌دهد تا مفاهیم عمیق‌تری را کشف کند. این شیوه، نه تنها نشان‌دهنده چیره‌دستی شاملو در استفاده از زبان است، بلکه به وضوح پیوند ناگسستنی او را با فرهنگ و ادبیات شفاهی ایران نشان می‌دهد.

۳-۳. مضامین فولکلوریک در شعر شاملو

فولکلور در آثار شاملو فراتر از یک عنصر صرفاً زیبایی‌شناختی، به بستری برای بیان مضامین عمیق و چندلایه تبدیل شده است. یکی از مهم‌ترین این مضامین، مبارزه و اعتراض است که شاملو از فولکلور برای بیان آن علیه استبداد بهره می‌برد. او با بازآفرینی داستان‌های پهلوانی و حماسی، مانند نبرد برزو با فولادوند، قهرمانان فولکلور را به نمادی از مقاومت مردم در برابر ستم و ظلم تبدیل می‌کند. (محمدی، ۱۴۰۳: ۵۱) این رویکرد به او اجازه می‌دهد تا بدون استفاده از زبان صریح سیاسی، پیام خود را در قالب استعاره‌ها و نمادهای آشنا منتقل کند. فولکلور به عنوان یک ابزار قدرتمند، امکان بیان اعتراضات و دغدغه‌های اجتماعی را فراهم می‌آورد و به شعور جمعی ملت برای پایداری و مبارزه با استبداد شکل می‌دهد. (رضازاده کاوری، ۱۴۰۱: ۱۷) در کنار مضامین اجتماعی، شاملو به پیوند داستان‌های عامه با مضامین عاطفی نیز توجه ویژه‌ای نشان می‌دهد. او با استفاده از قصه‌های عاشقانه و روایات فولکلوریک، به بیان مفاهیم عمیق عشق و زندگی می‌پردازد. این قصه‌ها که در فرهنگ عامه ریشه دارند، برای شاملو بستری برای رمزپردازی و بیان احساسات پیچیده فراهم می‌کنند. (پشوتنی‌زاده و اخوی‌جو، ۱۳۸۹: ۶۲) برای مثال، شخصیت‌های فولکلوریک و نمادهایی مانند دریا، جنگل، و پرنده، در شعر او به نمادی از عشق، آزادی و امید تبدیل می‌شوند. این پیوند باعث می‌شود که مضامین عاطفی در شعر شاملو، از یک تجربه شخصی فراتر رفته و به تجربه‌ای جمعی و انسانی تبدیل شوند که ریشه در گذشته دارد.

شاملو از اسطوره‌ها برای بیان مفاهیم فلسفی مانند مرگ و رستاخیز بهره می‌گیرد. او با مراجعه به اساطیر کهن و بازآفرینی آن‌ها، به بررسی چرخه زندگی و مرگ می‌پردازد. (حری ابوالفضل، ۱۴۰۲: ۳۳) اسطوره، به عنوان روایتی کهن از جهان، برای شاملو ابزاری است تا به سؤالات بنیادی درباره هستی و نیستی پاسخ دهد. او با پیوند دادن این اسطوره‌ها به مسائل معاصر، نشان می‌دهد که مضامین فولکلوریک تنها به گذشته تعلق ندارند، بلکه می‌توانند برای درک بهتر واقعیت کنونی نیز به کار گرفته شوند. این رویکرد به شعر شاملو یک عمق فلسفی می‌بخشد که در عین حال برای مخاطب عام نیز قابل فهم است و این قدرت را از پیوند با فرهنگ و ادبیات شفاهی به دست می‌آورد. (زبیری، ۲۰۲۲: ۱۷۰)

۴. تأثیر فولکلور بر شعر معین بسیسو

۴-۱. بسیسو و فولکلور عربی

معین بسیسو، شاعر برجسته فلسطینی، مانند احمد شاملو، ارتباطی عمیق و آگاهانه با ادبیات شفاهی برقرار کرد، اما با تمرکز بر فولکلور فلسطینی و عربی. در شرایطی که مردم فلسطین

با چالش‌های هویتی و سیاسی روبرو بودند، بسیسو از میراث فرهنگی خود به عنوان ابزاری برای بیان مقاومت و پایداری استفاده کرد. (احمدی و هوشیار، ۱۴۰۲: ۵۱) او با رجوع به قصه‌ها، افسانه‌ها و ضرب‌المثل‌های فلسطینی، تلاش کرد تا پیوندی ناگسستنی بین هویت ملی و ادبیات ایجاد کند و از این طریق، پیام خود را به گوش مردم برساند. (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۳: ۷۳) بسیسو با استفاده از این میراث غنی، به طور مستقیم به بیان دغدغه‌های مردم خود پرداخت و شعری را خلق کرد که ریشه در خاک و فرهنگ فلسطین داشت.

بسیسو در آثار خود، به‌خوبی از ظرفیت‌های ادبیات عامه برای بیان مضامین سیاسی و اجتماعی بهره برد. او از حکایات و موال‌های مردمی، که در جامعه عربی رواج داشتند، برای ساخت شعری استفاده کرد که هم از نظر فرم و هم از نظر محتوا، به مردم نزدیک بود. (آل موسی، ۲۰۲۱: ۴۳) استفاده از الفاظ و لحن عامیانه به بسیسو این امکان را داد تا با مخاطبان خود ارتباطی عمیق‌تر برقرار کند و پیام‌های خود را به صورت غیرمستقیم و استعاری منتقل سازد. به عنوان مثال، در شعر او، شخصیت‌های اسطوره‌ای و قهرمانان فولکلوریک، به نمادی از مبارزان فلسطینی تبدیل می‌شوند که در برابر اشغالگری مقاومت می‌کنند. (قریش، ۱۹۹۲: ۱۹۹۲) بسیسو با بازآفرینی خلاقانه این قصه‌ها و افسانه‌ها، نه تنها به احیای میراث فرهنگی خود پرداخت، بلکه از آن به عنوان یک ابزار قدرتمند برای بیداری و آگاهی بخشی در جامعه بهره برد. (زلزلی، ۲۰۲۵: ۸۱) این رویکرد به شعر او یک وجه حماسی و ملی بخشید که آن را از آثار دیگر متمایز می‌کند و تأثیر ماندگاری بر شعر معاصر عربی و مقاومت فلسطین گذاشته است.

۴-۲. تحلیل نمونه‌های شعری

معین بسیسو در اشعار خود، به شیوه‌ای نوآورانه از نمادهای قهرمانان فولکلوریک بهره می‌گیرد تا به مضامین مقاومت و شهادت بپردازد. در شعر «الآن خذوا جثتی»، بسیسو با استفاده از زبانی نمادین، جسد را نه به عنوان پایان حیات، بلکه به عنوان نمادی از یک قهرمان ملی معرفی می‌کند که فداکاری‌اش به بیداری و پایداری جامعه منجر می‌شود. این رویکرد ریشه در باورهای عامه دارد که مرگ قهرمانان را به عنوان تولدی دوباره برای ملت تلقی می‌کند و الهام‌بخش روایات شفاهی حماسی است. (رضازاده‌کوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۶۰) در واقع، بسیسو با این تکنیک، مفهوم مرگ را از یک پدیده بیولوژیکی به یک رویداد فرهنگی و سیاسی تبدیل می‌کند که در حافظه جمعی ثبت می‌شود. (احمدی و هوشیار، ۱۴۰۲: ۲۷)

در «قصیده فی حبه قمح»، بسیسو پیوند عمیقی با قصه‌ها و اساطیر بومی فلسطین برقرار می‌کند. او از نماد گندم، که در اساطیر بسیاری از تمدن‌ها نماد زندگی و باروری است، برای روایت داستان مقاومت و پایداری مردم فلسطین استفاده می‌کند. (سایبی و بوحاسی، ۲۰۲۳: ۲۰۲۳)

(۳۴) گندم در این شعر، نمادی از ملت است که با وجود تمامی سختی‌ها، در نهایت جوانه می‌زند و به حیات خود ادامه می‌دهد. این استفاده از اساطیر بومی، به شعر بسیسو عمق فرهنگی می‌بخشد و آن را از یک اثر صرفاً سیاسی، به یک روایت ماندگار از هویت و مقاومت تبدیل می‌کند. (زلزلی، ۲۰۲۵: ۴۳) بسیسو با این رویکرد، نه تنها از سنت‌های ادبیات شفاهی الهام می‌گیرد، بلکه آن را به شکلی مدرن و نوآورانه برای بیان دغدغه‌های معاصر به کار می‌گیرد. «موال بسیسو» نیز نمونه‌ای برجسته از کاربرد موال و مضامین مقاومت است که در آن، بسیسو به طور مستقیم از فرم‌ها و زبان ادبیات عامه بهره می‌برد. موال، به عنوان یک قالب شعری عامیانه و حماسی، به بسیسو این امکان را می‌دهد که با زبانی ساده و روان، با توده‌های مردم ارتباط برقرار کند و پیام‌های خود را به صورت مستقیم و مؤثر منتقل کند. (آل موسی، ۲۰۲۱: ۵۱) در این شعر، بسیسو با لحنی حماسی و شورانگیز، به ستایش قهرمانان مقاومت و ارزش‌های اخلاقی و تعهد ملی می‌پردازد که در فرهنگ عامه فلسطینی ریشه دوانده است. (رضازاده‌کاوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۷) بسیسو با استفاده از موال، نشان می‌دهد که ادبیات شفاهی نه تنها یک میراث گذشته، بلکه یک ابزار قدرتمند و پویا برای بیان مقاومت و پایداری در زمان حال است.

۳-۴. مضامین فولکلوریک در شعر بسیسو

معین بسیسو به شکلی ماهرانه از فولکلور به عنوان ابزاری برای انتقال مضامین محوری خود استفاده می‌کند. یکی از برجسته‌ترین این مضامین، مقاومت و پایداری است که در آثار او به عنوان نمادی برای مبارزه ملی به کار می‌رود. (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۳: ۳۴) بسیسو با استفاده از داستان‌های عامیانه و روایات قهرمانان بومی، مقاومت مردم فلسطین را در برابر اشغال به تصویری حماسی و ماندگار تبدیل می‌کند. این رویکرد ریشه در این واقعیت دارد که فولکلور به عنوان یک رسانه قدرتمند، قابلیت ترویج ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی را دارد و در شرایط بحرانی، به یک ابزار فرهنگی برای تقویت روحیه ملت تبدیل می‌شود. (رضازاده‌کاوری، همکاران، ۱۴۰۱: ۷۱) استفاده از موتیف‌های بومی و فولکلوریک، به شعر او هویتی محلی و در عین حال جهانی می‌بخشد و پیام مقاومت را فراتر از مرزهای جغرافیایی گسترش می‌دهد.

پیوند میان داستان‌های عامه و مفهوم شهادت و فداکاری نیز یکی دیگر از مضامین اصلی در شعر بسیسو است. در فرهنگ عامه فلسطینی، شهادت نه به عنوان پایان، بلکه به عنوان یک تولد دوباره و جاودانگی تلقی می‌شود. بسیسو از این باور بهره می‌گیرد تا شهادت را به شکلی نمادین و استعاری در آثار خود بازنمایی کند. (احمدی و هوشیار، ۱۴۰۲: ۲۰) او با روایت داستان‌های حماسی از قهرمانان شهید، شهادت را به یک مفهوم پرشور و معنوی تبدیل

می‌کند که الهام‌بخش نسل‌های آینده می‌شود. این پیوند به شعر او یک بعد عمیق عاطفی و اعتقادی می‌بخشد که در فرهنگ عامه منطقه ریشه دارد و با روایات مردمی از قهرمانان محلی همخوانی دارد. (زبیری، ۲۰۲۲: ۵۲)

بسیسو از افسانه‌ها و قصه‌های عامه برای بیان آرزوی بازگشت و امید استفاده می‌کند. در شرایط آوارگی و تبعید، فولکلور به عنوان پناهگاهی برای حفظ خاطرات و آرزوها عمل می‌کند. بسیسو با بهره‌گیری از این داستان‌ها، آرزوی بازگشت به وطن را به یک حقیقت فرهنگی تبدیل می‌کند که با وجود تمامی سختی‌ها، هرگز به فراموشی سپرده نمی‌شود. (زلزلی، ۲۰۲۵: ۱۴) این رویکرد نشان می‌دهد که فولکلور نه تنها گذشته را به تصویر می‌کشد، بلکه به عنوان یک منبع امید و الهام‌بخش برای آینده نیز عمل می‌کند. بسیسو با پیوند دادن این مفاهیم به شعر خود، نه تنها یک اثر ادبی خلق می‌کند، بلکه یک بیانیه فرهنگی می‌نویسد که بیانگر پایداری و آرزوهای یک ملت است.

۵. تحلیل تطبیقی: شاملو و بسیسو

۵-۱. شباهت‌ها

با وجود تفاوت‌های فرهنگی و جغرافیایی، احمد شاملو و معین بسیسو در رویکرد خود به فولکلور شباهت‌های بنیادینی دارند. هر دو شاعر از فولکلور به عنوان ابزاری برای بیان مضامین سیاسی و اجتماعی بهره برده‌اند. در شرایطی که بیان مستقیم اعتراض و مبارزه با محدودیت‌های شدید روبرو بود، شاملو و بسیسو از قصه‌ها و اساطیر عامه به عنوان یک زبان نمادین برای بیان دغدغه‌های ملت خود استفاده کردند. (سایبی و بوحاسی، ۲۰۲۳: ۷۱) این رویکرد به آنها امکان داد تا به طور غیرمستقیم، به نقد استبداد و اشغالگری بپردازند و پیام‌های خود را به شکلی ماندگار و قابل درک برای توده‌های مردم منتقل کنند. (زلزلی، ۲۰۲۵: ۴۷) یکی دیگر از شباهت‌های مهم، بازآفرینی خلاقانه قصه‌ها و اساطیر در آثار آنها است. شاملو و بسیسو صرفاً به نقل داستان‌های عامیانه نپرداخته‌اند، بلکه با دمیدن روحی تازه در این روایات کهن، آنها را به بستری برای بیان مفاهیم معاصر تبدیل کرده‌اند. به عنوان مثال، در حالی که بسیسو از نماد گندم برای بیان مقاومت فلسطینی استفاده می‌کند، شاملو نیز با بازآفرینی قصه‌های پریان، به روایتی استعاری از رنج و امید می‌پردازد. این بازآفرینی خلاقانه نشان می‌دهد که فولکلور نه تنها یک میراث گذشته، بلکه یک ابزار پویا و زنده برای شاعران معاصر است. (زبیری، ۲۰۲۲: ۳۸)

هر دو شاعر از فولکلور به عنوان بستری برای زبان نمادین استفاده کرده‌اند. فولکلور به دلیل داشتن نمادهای کهن و جهانی، به شاعران امکان می‌دهد تا از سطحی‌نگری دوری کرده

و به بیان مفاهیم عمیق و چندلایه بپردازند. در آثار بسیسو، قهرمانان فولکلور به نمادی از مبارزان فلسطینی تبدیل می‌شوند و در اشعار شاملو نیز، شخصیت‌های عامیانه به نمادی از مردم رنج‌کشیده و در آرزوی آزادی هستند. این استفاده از زبان نمادین باعث می‌شود که شعر آنها فراتر از یک اثر ادبی صرف، به یک بیانیه فرهنگی و اجتماعی تبدیل شود که ریشه در هویت و تاریخ یک ملت دارد. (السمانی، بدران و هاشم، ۲۰۲۴: ۱۱)

۵-۲. تفاوت‌ها

با وجود شباهت‌ها در رویکرد کلی به فولکلور، شاملو و بسیسو در چندین جنبه کلیدی از یکدیگر متمایز می‌شوند. نخستین تفاوت، در نوع فولکلور مورد استفاده آن‌هاست. شاملو عمدتاً بر اسطوره‌های باستانی و قصه‌های ایرانی تمرکز دارد، در حالی که بسیسو از فولکلور فلسطینی و عربی بهره می‌برد. این تفاوت ریشه در بسترهای فرهنگی و تاریخی هر شاعر دارد و نشان می‌دهد که فولکلور چگونه به عنوان یک منبع هویتی عمل می‌کند. (قریش، ۱۹۹۰: ۲۴) هر یک از این شاعران از میراث شفاهی زادگاه خود به عنوان یک پناهگاه فرهنگی برای بیان دغدغه‌های بومی استفاده می‌کنند. دومین تفاوت اصلی، در مضامین اصلی آثار آن‌هاست. با اینکه هر دو به مضامین سیاسی و اجتماعی می‌پردازند، شاملو اغلب به مضامین فلسفی و انسانی‌تر توجه دارد؛ مانند عشق، مرگ و رستاخیز. در مقابل، بسیسو با تمرکز بر شرایط سیاسی و اجتماعی فلسطین، به مضامین مقاومت و ملی‌گرایی می‌پردازد و فولکلور را به ابزاری برای بیان مبارزه ملی تبدیل می‌کند. (آل موسی، ۲۰۲۱: ۱۰۱) این تفاوت به دلیل شرایط زندگی هر شاعر و موقعیت سیاسی جوامع آنها شکل گرفته است. در واقع، بسیسو با استفاده از فولکلور، به دنبال تقویت هویت ملی در برابر اشغالگری است، در حالی که شاملو به دنبال ایجاد یک گفتمان عمیق‌تر و جهانی‌تر از طریق اسطوره‌های باستانی است.

تفاوت سوم در شکل بیان آن‌هاست. شاملو اغلب از روایت‌های بلند و تغزلی بهره می‌برد، جایی که با زبانی شاعرانه و نمادین، به بیان قصه‌های عامیانه می‌پردازد. این سبک به او امکان می‌دهد تا با لایه‌های معنایی بیشتری بازی کند. (عکاشه، ۲۰۲۰: ۷۲) در مقابل، بسیسو از روایت‌های حماسی و شورانگیز استفاده می‌کند که به ویژه در قالب موال و قصه‌های مقاومت، به طور مستقیم با احساسات مردم ارتباط برقرار می‌کند. (زلزلی، ۲۰۲۵: ۲۸) این سبک بیان، به شعر بسیسو یک نیروی محرکه و انگیزشی می‌بخشد که آن را به ابزاری مؤثر در جهت بیداری و پایداری ملی تبدیل می‌کند. این تفاوت در فرم و محتوا، نشان‌دهنده دو رویکرد متفاوت به فولکلور در دو بافت فرهنگی مجزا است.

۳. نتیجه گیری

تحلیل تطبیقی شعر احمد شاملو و معین بسیسو نشان می‌دهد که فولکلور به عنوان یک منبع فرهنگی قدرتمند، نقشی محوری در شکل‌گیری آثار هر دو شاعر ایفا کرده است. هر دو شاعر از ادبیات شفاهی به عنوان ابزاری برای بیان مضامین سیاسی و اجتماعی بهره برده‌اند. آن‌ها با بازآفرینی خلاقانه قصه‌ها و اساطیر بومی، به شعر خود عمق بخشیده‌اند و از این طریق، پیام‌های خود را به شکلی نمادین و استعاری منتقل کرده‌اند. این رویکرد به آن‌ها امکان داده است تا از زبان مستقیم و صریح پرهیز کنند و با استفاده از نمادها و موتیف‌های آشنای مردم، ارتباطی عمیق با مخاطب برقرار سازند. با این حال، تفاوت‌های چشمگیری نیز در آثار آن‌ها مشاهده می‌شود. نوع فولکلور مورد استفاده آن‌ها متفاوت است: شاملو بیشتر به اسطوره‌های باستانی و قصه‌های ایرانی پرداخته، در حالی که بسیسو تمرکز خود را بر فولکلور فلسطینی و عربی گذاشته است. این تفاوت در ریشه‌های فرهنگی، به تفاوت در مضامین اصلی شعر آن‌ها منجر شده است. شاملو به مضامین فلسفی و انسانی‌تر مانند عشق و مرگ می‌پردازد، در حالی که بسیسو به طور مستقیم به مسائل مقاومت و ملی‌گرایی پرداخته است. همچنین، شکل بیان آن‌ها نیز متفاوت است؛ شاملو اغلب از روایت‌های تغزلی و بلند استفاده می‌کند، در حالی که بسیسو از روایت‌های حماسی و شورانگیز بهره می‌گیرد.

می‌توان گفت که فرضیه اولیه مبنی بر تأثیر فولکلور بر شعر شاملو و بسیسو کاملاً تأیید می‌شود. هر دو شاعر با درک عمیق از ظرفیت‌های فولکلور، از آن به عنوان ابزاری برای تقویت هویت فرهنگی، بیان اعتراضات و انتقال مفاهیم عمیق انسانی استفاده کرده‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد که فولکلور، به عنوان میراثی زنده و پویا، همواره منبع الهام‌بخشی برای شاعران و هنرمندان بوده و هست. نتیجه نهایی این پژوهش نشان می‌دهد که فولکلور نه تنها یک گنجینه از روایت‌های کهن نیست، بلکه به عنوان یک منبع الهام‌بخش حیاتی و ابزار بیانی قدرتمند در شعر معاصر عمل می‌کند. هر دو شاعر مورد بررسی، احمد شاملو و معین بسیسو، با رویکردهای متفاوت اما همسو، از این میراث فرهنگی برای خلق آثاری عمیق، ماندگار و تأثیرگذار بهره برده‌اند. فولکلور به آن‌ها امکان داده است تا با زبانی نمادین و سرشار از استعاره، به بیان دغدغه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بپردازند و در عین حال، پیوند خود را با ریشه‌های هویتی و ملی حفظ کنند. استفاده از فولکلور به شعر معاصر این امکان را می‌دهد که از حالت فردی و نخبه‌گرا خارج شده و به زبان و جهان‌بینی مردم نزدیک‌تر شود. این پژوهش نشان داد که در شرایط بحرانی و سرکوب، فولکلور به عنوان یک پناهگاه فرهنگی عمل کرده و به شاعران اجازه داده است تا پیام‌های اعتراض‌آمیز، امیدبخش و حماسی خود را

در قالبی آشنا و قابل درک برای همگان بیان کنند. در نهایت، فولکلور به عنوان یک ابزار بیانی، شعر معاصر را به یک پدیده اجتماعی پویا و زنده تبدیل کرده است که نه تنها گذشته را به تصویر می‌کشد، بلکه به آینده نیز چشم دوخته است.

کتاب‌شناسی

- احمدی، نرگس، و هوشیار، مهران (۱۴۰۲)، «جایگاه ادبیات فولکلور در انتقال مفاهیم هویت‌محور قالی‌های نوبران بر اساس رویکرد جهاد تبیین»، مقالات آماده انتشار، *نشریه رهپویه هنر و ادبیات پایداری و حماسه*، دوره اول، شماره ۲، برخط
- احمدی، بریالی (۱۴۰۲)، «عبدالقهار عاصی شاعر دردها و فریادهای محزون»، *پژوهش‌های نوین ادبی*، دوره ۲، شماره ۴، صص ۲۱-۴۱
- آل موسی، عمار حلیم حامد (۲۰۲۱)، «الأغنية الفولكلورية في التراث الكوردي في كردستان العراق»، *بدون نام نشریه و اطلاعات انتشار دیگر*، DOI: ۱۰.۲۱۶۰۸. JFMA.۱۰۷۳/۱۰۷۳، ۴۰۶۰۴، ۲۰۲۱.
- پشوتنی‌زاده و همکاران (۱۳۸۹)، «رمزپردازی در داستان «سفره وهمرو» از ادبیات شفاهی و فولکلور خطه خرمشاه یزد»، *نقد ادبی*، دوره ۳، شماره ۱۱ صص ۱۱۷-۱۴۱
- تجلی، کتابون، و نعمت‌اللهی، کامیار (۱۳۸۴)، «ادبیات شفاهی کودک: روح فولکلور در کالبد برادران گریم»، *فرهنگ مردم*، دوره ۵، شماره ۱۴، صص ۱۰۸-۱۱۶
- حری ابوالفضل (۱۴۰۲)، «ارزیابی کیفیت ترجمه فارسی و محتوای کتاب اسطوره‌های کهن: فولکلور در قرآن»، *پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، دوره ۲۳، شماره ۲، صص ۱-۲۲
- رضازاده کاوری، منیره و همکاران (۱۴۰۱)، «مولفه‌های اخلاقی التزام و تعهد در ادبیات شفاهی و فولکلور مبتنی بر جنگ استان خوزستان»، *اخلاق در علوم و فناوری*، دوره ۴، شماره ۱۷، صص ۳۸-۴۴
- زبیری، عبدالکریم (۲۰۲۲)، «ترجمه الأدب الشفوی؟ هل هی ممارسة لغویة أم عملية نقل للقيم الثقافية»، *معالم*، دوره ۳، شماره ۱۳، صص ۳۵۷-۳۷۱
- زلزلی، یونس (۲۰۲۵)، *الأدب الشعبي في لبنان (مُسْتَطْرَفُ الحکایات ومُسْتَطْرَفُ الأمثال في أدب سلام الرأسی)*، *المجلة العربية للعلوم الإنسانية والاجتماعية*، DOI: ۱۰.۵۹۷۳۵. arabjhs.vi۱۰، ۱۳۲۸/۳۱
- ساطع، سیدجان؛ صفدری، غلام رضا (۱۴۰۳)، «گسترش و جایگاه زبان پارسی دری در حوزه هند»، *پژوهش‌های نوین ادبی*، دوره ۳، شماره ۵، صص ۱۷۳-۱۹۱
- سایبی، عدوده، و بوحاسی، طاوس (۲۰۲۳)، «الأدب الشفوی في عصر ثقافة الصورة "الحکایة الشعبية نموذجاً"»، *تمثلات*، دوره اول، شماره ۷، صص ۴۱-۶۴
- السمانی، أحمد السيد عبدالدايم و همکاران (۲۰۲۴)، «التراث الشعبي الشفوی في مجتمع حلايب وشلاتين: حيوية أو حدوده شعبية نموذجاً»، *المجلد*، دوره ۳۳، شماره ۶۵، صص ۹۰۰-۹۲، DOI: ۲۰۲۴.۳۱۱۱۵۷.۲۰۴۴/qarts.۱۰.۲۱۶۰۸
- صحرانورد، بدریه (۱۴۰۱)، «بازتاب ادبیات عامه در کوره»، *مطالعات ادبیات، عرفان و فلسفه*، دوره ۴، شماره ۸، صص ۷۰-۸۴

عکاشه، محمد عبدالفتاح عبدالمنعم (۲۰۲۰)، «البناء اللغوی والبلاغی فی الألباز الشعبیة المصریة»،

بدون نام نشریه و اطلاعات انتشار دیگر: DOI: ۱۰.۲۱۶۰۸. gsal.۱۳۱۳۲۸.۲۰۲۰

قریش، روزلین لیلی (۱۹۹۲)، «بحث فی الأدب الشفوی فی سیدی خالد (ولایة بسکره) ونواحیها

وعلاقاته بالأدب المكتوب التقليدی لسیره بنی هلال»، (بدون اطلاعات بیشتر)

محمدی، مهدی (۱۴۰۳)، «روایات کردی نویافته از داستان «ببر بیان» و «نبرد برزو با فولادوند» و

سنجش آن با روایات نقلی فارسی»، پژوهشنامه ادبیات کردی، دوره ۳، شماره ۱۰، صص ۳۵-

۵۴

یعقوبی، محمد و همکاران (۱۴۰۳)، «گفتمان شناسی اخلاق در فولکلور بر مبنای روش تفسیرگرایی

کلیفورد گیرتز» (نمونه مطالعه: ضرب المثل های کردی کردستان ایران و ضرب المثل های عربی)،

تحلیل گفتمان ادبی، دوره ۴، شماره ۷، برخط

The Influence of Oral Literature (Folklore) on Contemporary Persian and Iraqi Poetry (A Case Study of the Poems of Ahmad Shamlou and Mu'in Bseiso)

Mohammed Al-Taif

PhD Graduate in Comparative Literature, Faculty of Media, Al-Warith Al-Anbiyaa University, Karbala, Iraq. Email: Mohammed.jamal@uowa.edu.iq

Article Info (۴۵-۶۲)

ABSTRACT

<p>Article type: Research Article</p> <p>Article history: Received: ۲۰۲۵/۰۵/۱۳</p> <p>Accepted: ۲۰۲۵/۰۹/۳۰</p> <p>Keywords: Folklore Oral Literature Ahmad Shamlou Mu'in Bseiso Contemporary Poetry</p>	<p>This study aims to examine and comparatively analyze the influence of folklore on the contemporary poetry of Ahmad Shamlou and Mu'in Bseiso. The research investigates how these two poets employed oral literature to articulate political, social, and philosophical themes. The methodology is descriptive-analytical, based on content analysis of the poets' works. Due to the textual nature of the research, no statistical population was required in the conventional sense. The findings reveal that folklore, as a rich cultural source, played a vital role in the poetry of both Shamlou and Bseiso. Each poet used folklore as a symbolic and metaphorical medium, creatively reimagining local tales and myths to enrich their works. However, significant differences are evident in their approaches. While Shamlou focuses more on ancient myths and philosophical or humanistic themes, Bseiso employs Palestinian and Arab folklore to directly convey themes of resistance and nationalism. The central conclusion is that folklore, as an essential expressive tool, has enabled contemporary poetry to transcend direct language and become a medium for expressing identity, protest, and hope.</p>
--	--